

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

Český jazyk a literatura 3. ročník

Demokratické vzdělávání na SPŠ na
Proseku

reg. č.

CZ.07.4.68/0.0/0.0/19_068/0001431

Obsah

1. Vazba na ŠVP	3
1.1 Současný stav	4
1.2 Inovace	5
2. Učební osnovy	7
3. Výukové materiály	8
Ztracená generace a odpovědnost společnosti	8
Demokratický proud v české literatuře 30. let 20. století	19
Komunikace a zdravé sebevědomí	28
Zdroje:	36

1. Vazba na ŠVP

Charakteristika tématu

Výchova k demokratickému občanství se zaměřuje na vytváření a upevňování takových postojů a hodnotové orientace žáků, které jsou potřebné pro fungování a zdokonalování demokracie. Nejde však pouze o postoje, hodnoty a jejich preference, ale také o budování občanské gramotnosti žáků, tj. osvojení si faktické, věcné a normativní stránky jednání odpovědného aktivního občana.

1.1 Současný stav

Výchova demokratického občana

Charakteristika průřezového tématu

Výchova k demokratickému občanství se zaměřuje na vytváření a upevňování takových postojů a hodnotové orientace žáků, které jsou potřebné pro fungování a zdokonalování demokracie. Nejde však pouze o postoje, hodnoty a jejich preference, ale také o budování občanské gramotnosti žáků, tj. osvojení si faktické, věcné a normativní stránky jednání odpovědného aktivního občana.

Výchova k demokratickému občanství se netýká jen společenskovední oblasti vzdělávání, v níž se nejvíce realizuje, ale prostupuje celým vzděláváním a nezbytnou podmínkou její realizace je také demokratické klima školy, otevřené k rodičům a k širší občanské komunitě v místě školy.

Přínos tématu k naplňování cílů rámcového vzdělávacího programu

K odpovědnému a demokratickému občanství je třeba mít dostatečně rozvinuté klíčové kompetence (komunikativní kompetence, personální a sociální kompetence, kompetence k řešení problémů a k práci s informacemi,...), proto je jejich rozvíjení při výchově k demokratickému občanství velmi významné.

Kromě toho jsou žáci vedeni k tomu, aby:

- měli vhodnou míru sebevědomí, sebeodpovědnosti a schopnost morálního úsudku;
- byli připraveni si klást základní existenční otázky a hledat na ně odpovědi a řešení;
- hledali kompromisy mezi osobní svobodou a sociální odpovědností a byli kriticky tolerantní;
- byli schopni odolávat myšlenkové manipulaci;
- dovedli se orientovat v mediálních obsazích, kriticky je hodnotit a optimálně využívat masová média pro své různé potřeby;
- dovedli jednat s lidmi, diskutovat o citlivých nebo kontroverzních otázkách, hledat kompromisní řešení;
- byli ochotni se angažovat nejen pro vlastní prospěch, ale i pro veřejné zájmy a ve prospěch lidí v jiných zemích a na jiných kontinentech;

- vážili si materiálních a duchovních hodnot, dobrého životního prostředí a snažili se je chránit a zachovat pro budoucí generace.

Obsah tématu a jeho realizace

Výchova k odpovědnému a aktivnímu občanství v demokratické společnosti zahrnuje vědomosti a dovednosti z těchto oblastí:

- osobnost a její rozvoj;
- komunikace, vyjednávání, řešení konfliktů;
- společnost – jednotlivec a společenské skupiny, kultura, náboženství;
- historický vývoj (především v 19. a 20. století);
- stát, politický systém, politika, soudobý svět;
- masová média;
- morálka, svoboda, odpovědnost, tolerance, solidarita;
- potřebné právní minimum pro soukromý a občanský život.

1.2 Inovace

Při realizaci projektu se chceme zaměřit především na tato témata:

- **ve vytvoření demokratického klimatu školy** (např. dobré přátelské vztahy mezi učiteli a žáky a mezi žáky navzájem);
- v náležitém rozvržení prvků průřezového tématu do jednotlivých částí školního vzdělávacího programu včetně plánované činnosti žáků mimo vyučování;
- v cílevědomém úsilí o dobré **znalosti a dovednosti žáků**, které jsou nezbytně potřebné pro informované a odpovědné občanské a jiné rozhodování a jednání; tyto vědomosti a dovednosti budou žáci nejvíce získávat ve vyučovacích předmětech zaměřených na jazyky, výchovu k občanství, ekonomické předměty a společenskovední vzdělávání, tedy např. v občanské nauce, v základech společenských věd nebo v dějepisu;
- **v promyšleném a funkčním používání strategií výuky**, např. používání aktivizujících metod a forem práce ve výuce, jako je problémové a projektové učení, kooperativní učení, různé diskusní a simulační metody, metody směřující k rozvoji prosociálního chování, k rozvoji funkční gramotnosti žáků (tj. schopnost číst textový materiál s porozuměním, interpretovat jej, hodnotit a používat pro různé účely) atp.;

- v realizaci mediální výchovy.

Rámcový vzdělávací program

2. Učební osnovy

Učivo	ŠVP výstupy	Inovace
Monolog, dialog	Je schopen vhodného řečového chování, naváže kontakt, udrží pozornost partnera, dokáže ho přesvědčit	Vede kultivovaný dialog s partnerem, prokáže schopnost řešit konfliktní situace.
Komunikační situace	Vnímá a poslouchá partnera	Prokáže respekt a otevřenost k rozdílným názorům.
Analýza textů	Samostatně analyzuje text a vytvoří vlastní text na dané téma	Je schopen kriticky zhodnotit text s důrazem na manipulativnost
Próza a drama ve světové literatuře v předválečném, válečném a poválečném období	zhodnotí obraz první světové války v literatuře	Pochopí přesah literárních témat do společenského života a jejich úlohu v něm
Česká próza, drama a kritika od konce první světové války do konce druhé světové války	vysvětlí závažnost a nadčasovost tematiky vybraných děl	
Komunikace a zdravé sebevědomí	vhodně se prezentuje, argumentuje a obhájí své negativní i pozitivní postoje	rozpozná chyby v komunikaci – manipulativní jednání a agrese; dokáže se asertivně prosadit

3. Výukové materiály

Vazba na ŠVP – učivo/výstupy:

Ztracená generace a odpovědnost společnosti

Próza a drama ve světové literatuře v předválečném, válečném a poválečném období	zhodnotí obraz první světové války v literatuře	pochozí přesah literárních témat do společenského života a jejich úlohu v něm
--	---	---

Teorie

Pojmem **ztracená generace** (lost generation) je označována skupina amerických spisovatelů, kteří byli poznamenáni zážitky z první světové války. S tím pak souvisela i neschopnost začlenit se zpět do společnosti. Na válku je v jejich dílech nahlíženo jako na zbytečnost, která ničí životy lidí, hlavně pak mladé generace. Ta zažívá otřesné situace a konfrontaci se smrtí v době svého duševního vývoje a zrání, což na jejich psychice nechává dlouhodobé následky.

Děje románů s touto tematikou se však neodehrávají jen v době první světové války, ale i po ní. Reflektována je tak i doba 20. let, která je zvláště v Americe symbolizována luxusem bohatých a válečných zbohatlíků, zlaté pozlátka však zastírá neschopnost opravdového citu.

Název lost generation vymyslela americká autorka Gertrude Steinová, která jím označila spisovatele narozené kolem roku 1900, kteří se zúčastnili války. Mezi spisovatele sem řadíme především Ernesta Hemingwaye, Williama Faulknera, Scotta Fitzgeralda a Johna Steinbecka, z těch evropských sem můžeme zařadit Němce Ericha Maria Remarquu.

Erich Maria Remarque (22. 6. 1899 – 25. 9. 1970)

Německý spisovatel, náměty jeho děl jsou převážně o hrůzách války. Sám válku zažil, když do ní narukoval v 18 letech v roce 1916. Brzy byl ale raněn a dlouhou dobu strávil

v lazaretu. Zážitky z první světové války realisticky vylíčil ve svém nejslavnějším románu *Na západní frontě klid*, který vyšel v roce 1929. Na něj pak volně navazuje *Cesta zpátky*. Za odmítání války ve svých dílech byl ve třicátých letech po nástupu Hitlera k moci zakázán, v roce 1938 mu bylo odebráno německé občanství, jeho knihy byly veřejně páleny. Remarque emigroval do USA, poté žil střídavě tam a ve Švýcarsku, do Německa se nikdy nevrátil. Druhou světovou válku tematizoval v dílech *Vítězný oblouk*, *Jiskra života*, *Čas žít, čas umírat*. Věnoval se ale i tématům mimo válku, například z automobilového prostředí jsou romány *Tři kamarádi* a *Nebe nezná vyvolených*.

Pro potřeby práce s aktivitami a pracovním listem je třeba stručně zmínit děj a motivy románů ***Na západní frontě klid*** a ***Cesta zpátky***.

Na západní frontě klid:

Hlavní postavou je Paul Baumer, který z vlastního pohledu (ich-forma) líčí své začátky v německé armádě a zážitky v průběhu války. Do ní nastoupil se spolužáky hned po maturitě, kdy byli chlapci namotivováni k obraně vlasti od třídního profesora a tělocvikáře Kantorka. Hned ve výcvikovém táboře ale zjistí, že idealistické představy o hrdinovi národa se neshodují se skutečností. Zažívá vojenskou šikanu od desátníka Himmelstosse a následně je „vhozen“ do bojů, kde spíše než o hrdinství jde o holý život. Paul postupně ztrácí kamarády, nalézá ale i jiné, především velitele jejich skupiny Stanislawa Katzcynkiho, řečeného Katcza. Ten je o 21 let starší, a proto, ale i díky svému nadhledu a zkušenostem, se stává takovým jejich tátou. Paul při jednom z bojů odnáší Katczu zasaženého střepinou na zádech do bezpečí, Katcza ale během přenosu zemře. Paul nakonec zůstane sám, za těch několik málo let ve válce předčasně zestárlý, smířen se smrtí. Zemře na konci války v den, kdy nedošlo k žádnému boji, hlášení z toho dne znělo: „Na západní frontě klid.“ Vzhledem k tomu, že zemřel člověk, je toto hlášení paradoxní, zároveň vypovídá o bezcitnosti války – jeden život v celkovém měřítku nic neznamená.

Paul se postupem času, jak v boji ztrácí kamarády, mění. Vyprchává počáteční nadšení, dále zloba, a to na ty, kteří válku vyvolali i vedou, a i na ty, kteří zůstali doma,

stále sní o válečném hrdinství a nedokážou si představit, jaké peklo doopravdy válka je. Obviňuje společnost z toho, že toto vůbec dovolila, obviňuje společnosti i z toho, jaký postoj má k vojákům – obdiv, oslava. To pak vyvolává v mladých chlapcích touhu do války jít, což může mít za následek jejich smrt. Obviňuje i učitele a autority, že jim neřekli, jaká válka doopravdy je, že jim předhazovali hrdinství a slávu, ale ve skutečnosti je válka boj o holý život. Nakonec všechen hněv z Paula vyprchá a smíří se s tím, že může každým dnem zemřít, že je to jen o náhodě. Umírá klidný a vyrovnaný.

Cesta zpátky:

Volné pokračování románu Na západní frontě klid. Příběh je vyprávěn opět ich-formou, tedy z pohledu vypravěče (pro větší autentičnost a působení na čtenáře), hlavní postavou je Arnošt Birkholz. Ten zaznamenává poslední dny války, reakce vojáků na mír a cestu zpátky domů. V Německu bylo zatím rozpoutáno revoluční dělnické hnutí, které vyvrcholilo i vraždami vojáků, kteří protestovali. Název Cesta zpátky však neznamena jen cestu domů z války, ale i cestu zpět do běžného života, která je pro mnoho vojáků, zvláště těch mladých bez rodinného zázemí, náročná. Někdo začal nový život, někdo musel dostudovat školu, někdo se jen tak potloukal. Arnošt dostudoval pedagogickou fakultu a nějaký čas učil ve vesnické škole. Stále se však nedokázal vyrovnat s mírem v tom smyslu, že chápal, že válka byla zbytečná a on už se nehodí do života, který vedl předtím. Opustil učitelské místo a stal se nezaměstnaným. Jediné, co mu nyní zbývalo, byli kamarádi, proto těžce nesl sebevraždu svého nejlepšího přítele. Ten prožíval podobná traumata jako Arnošt. Další rána přišla, když další kamarád Albert zabil svého soka v lásce. Byl za to odsouzen a u soudu ho kamarádi podpořili, kdy obvinili celou společnost za situaci, ve které teď jsou. Upozorňovali na dvojí právo – ve válce bylo zabíjení odměňováno metály, nyní je trestáno. Přitom zabíjet je naučila právě válka, do které je společnost poslala, a ti, kteří je teď odsuzují, je ještě před lety plácali po rameni.

Arnošt nakonec pochopí, že jediná možnost, jak přežít, je smířit se s válkou a prostě žít dál. Vrací se tedy k učení.

K textům na pracovním listě:

Na západní frontě klid: Žáci by měli dojít k závěru, že Paul obviňuje svého učitele Kantorka z pokrytectví – podporoval je v narukování do války a utvrzoval je ve vlastenectví a pocitu, že jsou v boji potřeba, sám však nebyl ochoten podstoupit nebezpečí. Navíc jim zatajil, co je čeká – boj o přežití, mnohé smrt. Paul také zjistil, že nic, co se do té doby ve škole naučil, se mu ve válce nehodí.

Paul na konci textu pojmenovává pocit osamělosti – cítí, že ho společnost zradila, autority neměly pochopení pro potřebu žít a přehlušovali jí slovy o hrdinství či zbabělosti (viz poslední odstavec textu). Osamělost tedy pramení z pocitu, že byl obelhán a pak ponechán vlastnímu osudu, vlastnímu boji o život.

Cesta zpátky:

Zde dochází ke konfrontaci společnosti a jedince, který cítí křivdu. Očekával, že společnost bude mít pochopení pro jeho problémy, které nastaly po prožitku války, do které ho „nahnala“ opět společnost. Zúčastnit se války nebylo svobodné rozhodnutí, veškerou zodpovědnost nese podle Arnošta společnost. A to i zodpovědnost za následky, protože jim nikdo nepomohl „vrátit se zpět“ do života. Navíc Arnošt požaduje omluvu od společnosti za rozpoutanou válku, za jejich zničené životy.

Aktivita spojené s tématem: Téma odpovědnosti společnosti za jedince či odpovědnosti jedince za společnost lze zpracovat dvěma aktivitami: Opatrné našlapování a Zlaté šípy.

Opatrné našlapování je klidnější aktivita, při níž nemusí mluvit všichni – zvláště ti, kteří se schovají do davu; svůj názor říká vždy jen jeden, a to ten, který se liší od ostatních. Všichni ale musí vyjádřit své stanovisko. Aktivita tedy vychází z vlastního mínění, každý tu stojí sám za sebe.

Naopak Zlaté šípy umožňují mluvit všem a žák nemusí nutně vyjadřovat svůj názor, ale tlumočit to, co někde slyšel, případně co ho k tématu ještě napadne, a nemusí nutně tento názor zastávat. Jde zde spíše o vyslovení všech argumentů. Navíc se zde

téma polarizuje: nejdříve se shromažďují argumenty pro, poté proti (a pak se zase vystřídají).

Aktivita – Opatrné našlapování

Organizační formy a metody práce: Společné čtení textu, brainstorming, metoda Opatrné našlapování

Pomůcky: pracovní list s textem, dostatek prostoru pro Opatrné našlapování

Popis: Žáci dostanou texty z románů Na západní frontě klid a Cesta zpátky, které se přečtou nahlas. Následuje brainstorming o obsahu textu – Jak se hlavní hrdina cítí? Jaká obvinění a proti komu v textu padla? Učitel z návrhů napíše na tabuli obvinění – *Žaluji (jméno) za (čin)*. Např.: *Žaluji Kantorka za pokrytectví*. Učitel následně vyzve žáky, aby se zamysleli nad tím, jestli má společnost odpovědnost za jedince. Jestli je Paulovo a Vilíkovo obvinění spravedlivé. Poté vysvětlí aktivitu Opatrné našlapování a přečte či promítne pravidla.

Opatrné našlapování: Žáci nesedí v lavicích a je potřeba prostor pro pohyb po třídě. Učitel má roli facilitátora (řídí diskusi, zde aktivitu). Stoupne si vedle jednoho z žáků a vyzve ho, aby odpověděl na zadanou otázku: Má společnost odpovědnost za jedince? Odpověď ale nesmí být jen ANO/NE, ale má to být výrok, např. Společnost má za jedince odpovědnost. Kdo bude s tímto výrokem souhlasit, stoupne si za toho, kdo jej pronesl. Kdo nebude souhlasit, stoupne si proti. Můžou být využity i strany – částečný souhlas. Učitel pak vybere toho, kdo stojí nejdál jinde než na straně, která souhlasí, stoupne si vedle něj a vyzve ho, aby výrok přeformuloval podle toho, jak to vidí on. Ostatní si pak zase stoupají podle pravidel: souhlas – za spolužáka, nesouhlas – proti. Takto se pokračuje až do doby, kdy bude ve třídě absolutní shoda na některém z výroků.

Cíl: Uvědomit si, do jaké míry jsme odpovědní sami za sebe a do jaké za společnost, a zároveň, jak společnost může ovlivnit život jednotlivce.

Časová dotace: 10 minut na texty a brainstorming, zbytek na Opatrné našlapování. Délka aktivity závisí na shodě či neshodě ve skupině.

Pravidla aktivity Opatrné našlapování:

- Řekněte krátce, co potřebujete říct (prohlášení)
- Mluvte pouze, když učitel stojí vedle vás.
- Reagujte pouze na poslední řečený výrok.
- Pokud souhlasíte, postavte se vedle / za osobu, která měla slovo.
- Pokud nesouhlasíte, postavte se oproti osobě, která mluvila / do protější strany místnosti.
- Nediskutujeme
- Je v pořádku opakovaně změnit názor.
- Aktivita končí ideálně tím, že všichni stojí na jedné straně.

Aktivita – Zlaté šípy

Organizační formy a metody práce: Společné čtení textu, brainstorming, metoda Zlaté šípy

Pomůcky: pracovní list s textem, dostatek prostoru pro Zlaté šípy (volno u stěn třídy, nebo vprostřed)

Popis: Žáci dostanou texty z románů *Na západní frontě klid* a *Cesta zpátky*, které se přečtou nahlas. Následuje brainstorming o obsahu textu – Jak se hlavní hrdina cítí? Jaká obvinění a proti komu v textu padla? Učitel z návrhů napíše na tabuli obvinění – *Žaluji (jméno) za (čin)*. Např.: *Žaluji Kantorka za pokrytectví*. Učitel následně vyzve žáky, aby se zamysleli nad tím, jestli má společnost odpovědnost za jedince. Jestli je Paulovo a Vilíkovo obvinění spravedlivé. Poté vysvětlí aktivitu Zlaté šípy a přečte či promítne pravidla.

Zlaté šípy: Aktivita spočívá v tom, že žáci shromáždí všechny argumenty pro a proti nějakému výroku. Výrok stanoví buď učitel, nebo se na něm třída dohodne během brainstormingu. Zde budeme pracovat s výrokem: **Společnost má odpovědnost za život jedince.**

První fáze je obhajování výroku. Žáci si stoupnou do řady např. ke stěně, aby před sebou měli volný prostor. Do tohoto prostoru budou házet pomyslné šípy – svoje argumenty. Prostor je volný proto, aby aktivita byla „bezpečná“ – tzn. aby nikoho argument nezasáhl, aby nebyl nikdo raněn za svůj názor. Celá skupina tak zastává jedno stanovisko – nezáleží na tom, jaký má na výrok svůj osobní názor. Žáci se střídají a každý řekne nějaký argument, který potvrdí výrok. Každý by měl něco říci, někdo může mluvit i vícekrát. Kdo se však nechce zapojit, nenutíme ho.

Když jsou všechny šípy pro potvrzení výroku vystřelené, žáci přejdou na druhou stranu, opět střílí šípy, tentokrát však s argumenty proti výroku.

Následně se vymění ještě jednou – pro a proti. To z toho důvodu, že při argumentaci proti může ještě někoho napadnout něco na obhajobu, a naopak. Aktivita končí, když je vše řečeno.

Závěrečná reflexe pak probíhá formou diskuze, při níž žáci řeknou, co si během aktivity uvědomili, co je překvapilo, co si odnesou.

Cíl: Uvědomit si, že výroky mohou být chápány různě a na konkrétní situace existuje spousta pohledů a názorů. Můžeme zastávat oba póly potvrzení výroku – souhlasíme i nesouhlasíme. Nemusí tedy panovat jednotný názor. Žáci si pak sami v sobě uvědomí, na kterém pólu měli více argumentů ze sebe a na kterém spíše přejímali to, co někde slyšeli a s čím se neztotožňují. Aktivita utvrzuje jejich názory a postoje, zároveň dává možnost poznat i jiné.

Časová dotace: 10 minut na texty a brainstorming, zbytek na Zlaté šípy a následnou reflexi. Čas aktivity se odvíjí od četnosti argumentů (v průměru počítejme s 15 minutami). Pokud zbyde čas, reflexe může proběhnout formou automatického psaní – zde pak lze opět využít počáteční výrok.

Pravidla aktivity Zlaté šípy:

Nikdo nemá monopol na pravdu.

Všechny perspektivy jsou stejně platné.

Budeme růst a učit se.

Řekněme vše, co je třeba říci.

Žádná diskuse.

Žádné otázky.

E. M. Remarque: Na západní frontě klid

Nelze ovšem Behmovu smrt spojovat s Kantorkem – kam bychom přišli, kdybychom už tohle označili jako vinu. Vždyť na světě existují tisíce Kantorků a všichni jsou přesvědčení, že konají maximální dobro – ovšem způsobem pro ně co nejpohodlnějším.

A právě v tom spočívá jejich debakl.

Měli nás osmnáctileté uvést do světa dospělosti, do světa práce, povinnosti, kultury a pokroku, do budoucnosti. Často jsme se jim pošklebovali, tropili drobné výtržnosti, ale v podstatě jsme jim věřili. Byli pro nás nositeli autority a pod tím pojmem jsme si představovali, větší porozumění a lidské chápání. Jenže první mrtvý, kterého jsme spatřili, tohle naše přesvědčení zhatil. Pochopili jsme, že náš fyzický věk je poctivější než jejich; oni pro nás měli pouhé fráze a oplývali dovedností. První bubnová palba nám ukázala náš omyl, pod ní se zhroutil náš světový názor, který nám vštěpovali.

Zatímco oni pokračovali v demagogické propagandě, my jsme na vlastní oči viděli plné lazarety a umírající; zatímco oni prohlašovali službu vlasti za to nejdůležitější na světě, my už věděli, že smrtelná úzkost je silnější. Ale kvůli tomu jsme přece ještě nebyli vzbouřenci, zběhové či zbabělci – každý z těchto a podobných výrazů měli ihned po ruce –, milovali jsme svou vlast stejně jako oni a při každém útoku jsme se vrhali statečně kupředu, ale teď už jsme rozlišovali; najednou jsme prohlédli. A viděli, že z jejich světa nezbylo nic. Najednou jsme byli strašně osamělí – a museli se s tím sami vyrovnat.

E. M. Remarque – Cesta zpátky

Najednou stojí Vilík vedle mne. „Ještě před rokem ležel ten tady“ – ukazuje na Alberta – „se dvěma kamarády sám v kulometném hnízdě, měli jsme už jenom to jediné na celém úseku, a přišel útok, ale ti tři byli načisto klidní, zamířili a čekali a nezačali střílet příliš brzo, mířili přesně na výšku břicha, a když kolony před nimi už myslely, že cesta je volná, a přešly na zteč, teprve pak ti tři zahájili palbu a stříleli a stříleli a teprve mnohem později dostali posilu. Útok byl odražen. Potom jsme mohli dojít pro ty, které ten kulomet odpráskl, jenom bezvadných průstřelů břicha bylo sedmadvacet, jeden přesný jako druhý, to znamená vesměs smrtelných, a to nemluvím o těch ostatních věcech, o průstřelech noh, varlat, žaludků, plic a hlav. Ten tady“ – ukazuje znova na Alberta – „ten tady sám se svými dvěma kamarády stačil zásobit celou nemocnici, ačkoliv většina průstřelů břicha to až do nemocnice vůbec nedotáhla. Za to dostal Železný kříž I. třídy a pochvalné uznání plukovníka. Chápete teď, proč ten člověk vůbec nepatří před vaše paragrafy a před civilní soudy? Na vás vůbec není, abyste ho soudili! Je voják, patří k nám, a my ho od žaloby zprošťujeme!“

Ale teď se konečně dostává ke slovu státní zástupce. „Tato katastrofální zvlčilost –“ supí a křičí na policistu, aby zatkl Vilíka.

Nový kravál. Vilík drží všechno v šachu. Dávám se do toho poznovu.

„Zvlčilost? Kdopak ji zavinil? Vy jste ji zavinili! Vy všichni patříte před náš soud! Vy jste svou válkou z nás udělali to, co jsme. Tak tedy zavřete s ním i nás všechny, bude to nejlepší! Co jste pro nás udělali, když jsme se vrátili? Nic! Nic! Hádali jste se, kdo co vyhrál, odhalovali jste válečné pomníky, mluvili jste o hrdinství a ulili jste se od odpovědností! Vaší povinností bylo nám pomoci! Ale opustili jste nás v nejtěžší době, kdy jsme museli hledat cestu zpátky! Z kazatelen jste to měli dát hlásat, při propouštění z vojny jste nám to měli dát na cestu, znova a znova jste nám měli říkat: Všichni jsme se příšerně mýlili. Příšerně jsme zbloudili. Pojdte, budeme společně hledat cestu zpátky. Mějte odvalu! Pro vás to je nejtěžší, protože jste nezanechali za sebou přístav, který by vás znova přijal! Mějte trpělivost. Vaší povinností bylo ukázat nám zase život! Naučit nás zase žít! Ale vy jste nás nechali na holičkách. Přenechali jste nás osudu a pustili nás k vodě. Místo abyste nás učili věřit zase v dobro, řád, obnovu a lásku, místo toho jste zase začali falšovat a štvát a roztáčet mašinérii vašich paragrafů. Jeden z nás už na to zašel. Tady stojí druhý!“

Česká próza, drama a kritika od konce první světové války do konce druhé světové války	vysvětlí závažnost a nadčasovost tematiky vybraných děl	
--	---	--

Příčiny války v díle Karla Čapka *Válka s mloky*

Karel Čapek (9. 1. 1890 – 25. 12. 1938)

Český básník, prozaik, dramatik, esejista, novinář a překladatel. Patřil k tzv. demokratickému proudu spisovatelů a redakci Lidových novin. Od roku 1925 spolu s bratrem Josefem Čapkem pořádali pravidelná páteční setkání osobností politického a kulturního života. Těmto osobnostem se začalo říkat pátečníci (podle dne, kdy se scházely) a patřili mezi ně Tomáš Garrigue Masaryk, Edvard Beneš, Ferdinand Peroutka či Karel Poláček.

Čapek své demokratické smýšlení prezentoval ve svém literárním díle – především v prózách a dramatech. Reagoval v nich na aktuální hrozbu totality a varoval před ní. Těžkou ranou se pro něj stala Mnichovská dohoda i abdikace Edvarda Beneše. Demokratickým myšlenkám ale zůstal nadále věrný, za což byl často napadán, a je známo, že Gestapo plánovalo jeho zatčení. K tomu už ale nedošlo, protože Čapek zemřel na zápal plic na konci prosince roku 1938. (Zatčen byl pak jeho bratr Josef, který strávil válku v koncentračních táborech, poslední zmínky o něm jsou z Bergenu-Belsenu, tam i pravděpodobně zahynul na tyfus.)

Některá Čapkova díla odrážela jeho politické smýšlení, ukazovala, kam až vede touha po moci, totalita. Tato díla jsou označována za antiutopická, jejich děj tedy směřuje pro lidstvo špatným směrem. Příčin může být více – touha po moci a ovládnutí světa, ale i technika, která se člověku vymkne kontrole. Konkrétně jmenujme román *Válka s Mloky*, dramata *R.U.R.*, *Továrna na absolutno*, *Bílá nemoc*.

Válka s Mloky

Román vycházel na pokračování v letech 1935–1936 v Lidových novinách, knižně pak hned v roce 1936. Je varováním před rozpínavostí německých nacistů, postava Chief Salamander (člověk, ne Mlok) má předobraz v Adolfu Hitlerovi.

Objev Mloků je zpočátku senzace. Poprvé se s nimi setká kapitán van Toch, který zjistí, že jsou inteligentní, a směňuje s nimi předměty, např. nože, aby se mohli bránit před žraloky, za perly, které mu Mloci loví. Kapitán van Toch pak navštíví svého známého, továrníka Bondyho, který zasponzoruje rozšíření Mloků na další ostrovy. Tam Mloci loví perly a dostávají za to různé předměty, s kterými se naučí zacházet. Dokud žil kapitán van Toch, držel nad Mloky ochrannou ruku a nedovolil, aby s nimi bylo zle nakládáno. To se ale změní po kapitánově smrti a Mloci jsou využíváni jako levná pracovní síla. V té době už někteří Mloci umí mluvit, rychle se vyvíjí jejich schopnosti a dovednosti, intelligence. Postupně se přemnoží a začnou se proti lidem bouřit, dokonce i zabíjet a zabírat území. Protože nemůžou žít na souši, rozšiřují moře – hlavně břehy – ničí tedy pevninu a lidé musejí utíkat více do vnitrozemí či do hor. Hrozí válka, Mloci zabírají stále více území, dokonce pro ně pracují i někteří lidé – například vůdce Mloků Chief Salamander není Mlok, ale člověk, přidávají se i někteří právníci, kteří hájí zájmy Mloků.

Vše pak vyřeší autorovo svědomí, vnitřní hlas, který se objeví a zastaví autorův záměr zničit lidstvo. V závěrečném dialogu dojde k dohodě, že Mloci se zachovají jako lidé, začnou tedy bojovat mezi sebou, a tím se navzájem zlikvidují. Lidé pak znovu osídlí vylidněná místa a vznikne nová legenda o potopě světa, kterou Bůh seslal na zem jako očištění od lidských hříchů. Bude ale trvat dlouho, než se věci dají zase do pořádku a nánosy z řek rozšíří pevniny. Některé ostrovy, jako třeba Anglie, už ale zůstanou jen ve vyprávěních.

K textu na pracovním listě:

Úryvek je vybrán ze samotného konce knihy, kdy Čapek poruší jednotu vyprávění a jako deus ex machina se snaží vyřešit situaci, která spěje ke katastrofálnímu konci. Vypravěč se mění na autora, ten si začne povídat se svým vnitřním hlasem, se svým svědomím. Osud lidstva je tedy teď v rukou autora. Dialogem se svým svědomím pak

odvrátí katastrofu vyhynutí lidstva, případně podmanění menšího počtu lidí Mloky, kteří je budou využívat na práci, již sami nemůžou vykonávat (např. práce s ohněm), tím, že nechá Mloky mezi sebou vést války, které je nadobro zničí. V počátečních úvahách je ale vyslovena myšlenka, že lidé ničí sami sebe, že tato situace, která došla až do krajností, vyústila z lidského jednání – člověk proti člověku. Lidé vymýšlejí stále dokonalejší způsoby, jak se navzájem zničit.

V textu jsou zmíněny i příčiny válek – nezáleží na tom, že lidé, zde i Mloci, jsou jeden rod, války probíhají uvnitř. Postupně se vyhraní národy podle místa, kde Mloci žijí, a budou proti sobě bojovat právě tyto národy. Příčin může být hned několik:

- území (*jedni by mohli mít dočasně víc břehů*)
- moc (*víc moci než druzí; moc, prestiž, vliv, sláva; budou se potírat třeba ve jménu Západu proti Východu*)
- ideové nebo politické důvody (*Tady máš evropské Salamandry a tam dole africké ... vždycky se najdou nějaké ideové nebo politické důvody, pro něž Mloci jednoho břehu budou muset podřezat Mloky z druhého břehu*)

Aktivita – mírová konference, hraní rolí

Organizační formy a metody práce: Společné čtení textu, metoda jednoho slova, myšlenková mapa – samostatná práce, skupinová diskusní metoda: mírová konference

Pomůcky: pracovní list s textem, papír, tužka, kartičky pro mírovou konferenci

Popis: Žáci dostanou pracovní list s textem a společně ho přečtou nahlas. Protože se jedná o dialog, lze využít dva žáky – jeden bude autor, druhý jeho vnitřní hlas. Po přečtení se udělá reflexe obsahu úryvku – metoda jednoho slova. Každý žák jedním slovem vyjádří, co právě cítí, jak na něj text působí. Učitel slova zapisuje na tabuli.

Následně učitel vyzve žáky, aby vytvořili myšlenkovou mapu, v jejímž středu budou příčiny války. V textu jich je několik zmíněných – to by mělo být základem mapy, zbytek už je na žácích – vymýšlejí konkrétní příklady těch obecných, uvedených v textu.

Na začátku reflexe učitel vyzve jednoho žáka, nejlépe dobrovolníka, který svou mapu překreslí na tabuli. Následně ostatní mohou doplňovat do mapy svoje poznámky. Může proběhnout ještě diskuse nad tím, jaké války byly zapříčiněny jednotlivými konflikty, případně jak se konflikty řeší dnes.

Následuje **mírová konference**. Žáci se rozdělí do šesti skupinek, tři budou hájit zájmy Mloků, tři budou hájit zájmy lidí. Cílem by mělo být vyřešení stávající situace.

Nejdříve se žáci v malých skupinkách dohodnou na bodech, které budou na konferenci obhajovat. Každý odprezentuje svůj názor, má na to jen jednu možnost, poté odloží doprostřed stolu svou kartičku. Skupina se potom společně dohodne, který argument je nejlepší a bude zastupovat skupinu. Vyberou si i jednoho zástupce, jež bude za jejich skupinu mluvit. Ten si k sobě vezme všechny kartičky ze skupiny. Potom se spojí všechny tři skupiny k sobě a dohodnou se na společné strategii.

Samotnou konferenci bude moderovat učitel. Připraví si mikrofon (opravdový, nebo provizorní) a postupně bude dávat slovo jednotlivým mluvčím tak, aby se vystřídaly názory a mohly na sebe případně reagovat. Každý mluvčí bude mít časový limit max. jednu minutu. Na závěr, pokud zbyde čas, se mohou pokusit domluvit výsledek války.

Reflexe aktivity: Jak se vám pracovalo ve skupině? Měli jste problém obhajovat svou skupinu (lidi, Mloky)? Co jste si u této aktivity uvědomili?

Cíl: Uvědomit si, jak snadno může dojít k válkám a co je jejich příčinou. Dále nakolik je obtížné hájit zájmy některé strany a dohodnout se na společném řešení.

Časová dotace: 10 minut na čtení textu a myšlenkovou mapu, 5 minut na poradu v malých skupinkách, 5 minut na poradu ve velkých skupinách, 10 minut na samotnou konferenci, zbytek na dohodu a reflexi či časovou rezervu

Text pro učitele na úvod konference:

Dobrý den, vážené dámy a vážení pánové,

vítám vás na dnešní mírové konferenci, která by měla pomoci vyřešit válečnou situaci mezi lidmi a Mloky. Jsem ráda, že obě strany jsou hojně zastoupeny, nicméně dám prostor pouze třem z každého tábora, a to na přeskáčku, časový limit příspěvku činí jednu minutu. Prosím mluvte až po udělení slova a jen do mikrofonu.

Doufám, že dnes dospějeme k nějakému konečnému řešení této komplikované situace, která už přinesla spoustu utrpení i obětí.

Kdo se hlásí o slovo jako první?

Karel Čapek: Válka s Mloky

„Nešlo by ty Mloky nějak zastavit?“

Nešlo. Je jich příliš mnoho. Musí se pro ně udělat místo.

„Nešlo by, aby nějak vymřeli? Třeba by na ně mohla přijít nějaká nemoc nebo degenerace –“

Příliš laciné, brachu. Copak má pořád Příroda napravovat, co si lidé nadrobili? Tak tedy ani ty už nevěříš, že si sami pomohou? Tak vidíš, tak vidíš; nakonec byste chtěli zase spoléhat, že vás někdo nebo něco spasí! Něco ti řeknu: víš, kdo ještě teď, když už je pětina Evropy potopena, dodává Mlokům třaskaviny a torpéda a vrtačky? Víš, kdo horečně, dnem i nocí pracuje v laboratořích, aby našel ještě účinnější mašiny a látky na rozmetání světa? Víš, kdo půjčuje Mlokům peníze, víš, kdo financuje tenhle Konec Světa, tu celou novou Potopu?

„Vím. Všechny továrny. Všechny banky. Všechny státy.“

Tak vidíš. Kdyby byli jenom Mloci proti lidem, tak by se snad dalo něco dělat; ale lidi proti lidem, to se, člověče, nedá zastavit.

„ – – Počkej, lidi proti lidem! Něco mě napadá. Třeba by nakonec mohli být Mloci proti Mlokům.“

Mloci proti Mlokům? Jak to myslíš?

„Například... když je těch Salamandrů příliš mnoho, mohli by se mezi sebou servat o nějaký ždíbec pobřeží, o nějakou zátoku či co; potom už budou spolu bojovat o větší a větší břehy; nakonec by museli zápasit o světové břehy, ne? Mloci proti Mlokům! Co myslíš, nebyla by tohle dějinná logika?“

– – Ba ne, to nejde. Mloci nemohou bojovat proti Mlokům. To by bylo proti přírodě. Mloci jsou přece jeden rod.

„Lidi jsou taky jeden rod, člověče. A vidíš, nevadí jim to; jeden rod, a oč o všechno bojují! Už ani ne o místo, kde by žili, ale o moc, o prestiž, o vliv, o slávu, o trhy a vím já oč ještě! Proč by i Salamandři nemohli mezi sebou bojovat třeba o prestiž?“

Nač by to dělali? Prosím tě, co by z toho měli?

„Nic, leda to, že by jedni měli dočasně víc břehů a víc moci než druzí. A po čase by se to zase obrátilo.“

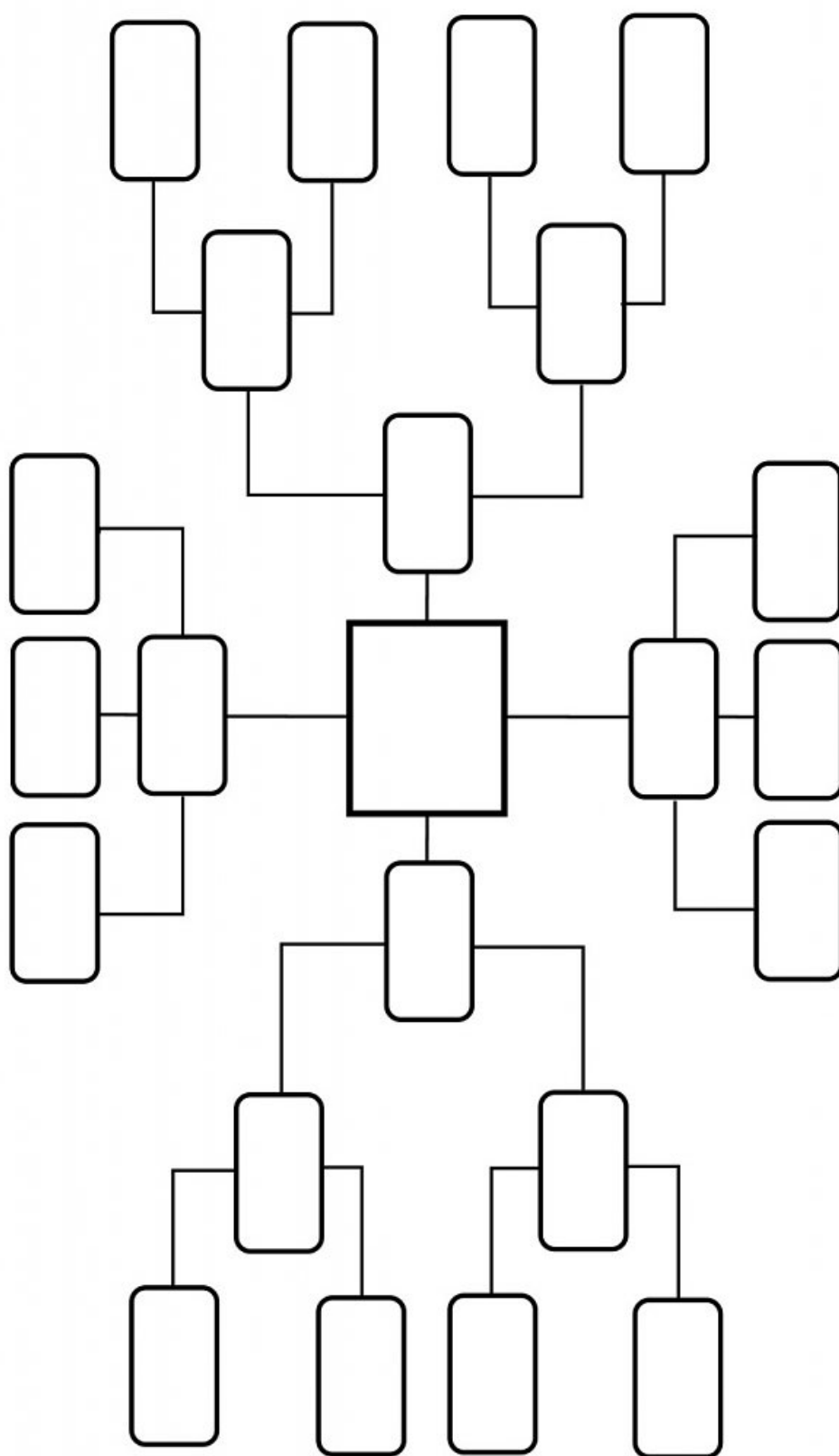
A proč by měli mít jedni víc moci než druzí? Vždyť všichni jsou stejní, všichni jsou Mloci; všichni mají stejnou kostru, jsou stejně oškliví a stejně průměrní – Proč by se měli navzájem mordovat? Prosím tě, ve jménu čeho by spolu bojovali?

„Jen je nech, ono se už něco najde. Koukej se, jedni bydlí na západním břehu a druzí na východním; budou se potírat třeba ve jménu Západu proti Východu. Tady máš evropské Salamandry a tam dole africké; to by v tom byl čert, aby nakonec ti jedni nechtěli být víc než ti druzí! Nu co, půjdou jim to dokázat ve jménu civilizace, expanze nebo já nevím čeho; vždycky se najdou nějaké ideové nebo politické důvody, pro něž Mloci jednoho břehu budou muset podřezat Mloky z druhého břehu. Salamandři jsou civilizovaní jako my, člověče; ti nebudou mít nouzi o mocenské, hospodářské, právní, kulturní nebo jaké argumenty.“

A mají zbraně. Nezapomeň, že jsou báječně vyzbrojeni.

„Ano, mají habaděj zbraní. Tak vidíš. To by bylo, aby se nenaučili od lidí, jak se dělají dějiny!“

Myšlenková mapa

Kartičky

Lidé	Mloci
Lidé	Mloci
Lidé	Mloci
Lidé	Mloci
Lidé	Mloci
Lidé	Mloci
Lidé	Mloci
Lidé	Mloci
Lidé	Mloci
Lidé	Mloci
Lidé	Mloci
Lidé	Mloci
Lidé	Mloci
Lidé	Mloci
Lidé	Mloci

Komunikace a zdravé sebevědomí	vhodně se prezentuje, argumentuje a obhájí své negativní i pozitivní postoje	rozpozná chyby v komunikaci – manipulativní jednání a agresí; dokáže se asertivně prosadit
---------------------------------------	--	--

Teoretický základ:

Asertivita

Umění prosadit se, ovšem ne na úkor druhých. Je to tedy schopnost chovat se a jednat takovým způsobem, aby člověk dosáhl svého cíle, nikoli však porušováním společenských pravidel či pravidel komunikace. Díky asertivitě dojde ke spolupráci ostatních bez příkazů a ponižování.

Asertivní člověk dovede:

- s plným vědomím své odpovědnosti aktivně a otevřeně prosadit oprávněné požadavky bez úzkosti, agresivity či pasivity a bez nepoctivých manipulací a tlaků,
- jasně a bez pocitu vnitřního napětí požádat o laskavost, vyjádřit své myšlenky, představy, dojmy i pocity a je připraven přijmout odmítnutí bez negativních reakcí,
- bez zbytečných kritických poznámek odmítnout neoprávněné požadavky druhých,
- věcně, aniž by druhé urážel či zesměšňoval, vyjádřit svůj nesouhlas či kritiku,
- přijmout protikladné stanovisko, nesouhlas s vlastním názorem, kritiku od ostatních,
- zahájit, udržovat a podle potřeby vhodným způsobem ukončit konverzaci,
- dohodnout se na kompromisu. (Paulík 2007: 52)

Oproti tomu se vymezuje tzv. neasertivní jednání, jehož základ tvoří tři složky: **pasivita, agresivita, manipulace.**

Agresivita

Běžně si agresivitu spojujeme s představou tvrdého prosazování svého za každou cenu nátlakem až hrubou silou, někdy i destruktivní povahy, na úkor druhých bez ohledů na ostatní a bez respektu k jejich právům. Obsahem pojmu agrese ovšem nemusí nutně být jen destruktivní působení. Vedle nátlakových manipulací s druhými lidmi založených na jejich napadání (slovní i fyzické), zesměšňování či ponižování, může jít i o mírnější formy, např. o odstranění něčeho, zabránění něčemu, důrazné varování, nepřímé slovní zastrašování apod. Agresivita vyvolává u druhých úzkost, strach, pasivitu, ale i agresivní reakci a nepřátelství. (Paulík 2007: 53)

Pasivita

Chování povolné, ustupující bez odporu, vzdávající se, vyčkávající, nejisté, neprosazující se. Pasivní člověk nedokáže odmítnout neoprávněné ani nepřijatelné požadavky druhých, nedokáže uplatnit své názory. V kontaktu s lidmi zůstává v pozadí. Rozhodování nechává na ostatních, vyčkává. Pasivní jedinec neprosazuje ani správné cíle, vyhýbá se konfliktu. Nezřídka pasivita vyvolává u druhých účast, zájem, snahu pomoci, dominantní jedinci se snadno ujímají rozhodování místo nich. V některých případech však může podnítit i agresi proti pasivnímu člověku a navodit jeho zneužívání. Pasivního chování může být zneužito i k manipulování s ostatními lidmi. (Paulík 2007: 54)

Manipulace

Nečestné jednání, které poškozuje druhého, upírá mu práva a poskytuje výhody manipulátorovi. Manipulace má i schopnost ovlivňovat myšlenky, emoce a chování manipulovaného, ten se pak chová tak, jak potřebuje manipulátor. Ten má pak pocit, že situaci kontroluje.

Nejčastější formy manipulace:

- **Vzbuzování úzkosti a strachu** – naznačování negativních důsledků našeho jednání, pokud nepodlehne *(Tohle si asi nenechám pro sebe..., Co by na to řekl...)*

- **Vzbuzování pocitu méněcennosti** – naznačování, že někde je slabina, ponižování (*Všichni už to pochopili, jen ty ještě ne*)
- **Vzbuzování pocitu viny** – neoprávněné obviňování z neuspokojení potřeb (*Kvůli tobě jsem na tom špatně, Jinde je to lepší*)
- **Lichocení** – pouze v případech, kdy hned po lichocení přijde požadavek
- **Zastrašování a vyhrožování**

Asertivní práva

Umožňují bránit se manipulacím při zachování sebeúcty, jednat s plným respektem k druhým, a to slušně, přímo a jasně, udělat si jasno ve vlastních názorech, přáních a zájmech i ve stanoviscích a úmyslech jiných lidí.

1. Právo posuzovat své vlastní chování, myšlenky a emoce a být za ně odpovědný.
 2. Právo nenabízet žádné omluvy a výmluvy ospravedlňující naše chování.
 3. Právo posoudit nakolik a jak je jedinec odpovědný za řešení problémů druhých.
 4. Právo změnit svůj názor.
 5. Právo říci „já nevím“.
 6. Právo být nezávislý na vůli ostatních.
 7. Právo dělat chyby a být za ně odpovědný.
 8. Právo dělat nelogická rozhodnutí.
 9. Právo říci „já ti nerozumím.“
 10. Právo říci „je mi to jedno“.
 11. Právo sami rozhodnout o tom, kdy se budeme či nebudeme chovat asertivně.
- (Paulík 2007: 57–58)

Nácvik asertivní komunikace

1. Obehraná gramofonová deska

- požadavek je opakován stále dokola, dokud se nedosáhne pozitivního výsledku
- nesmí do toho vstoupit agrese
- je dobré dělat drobné změny ve formulaci požadavků, aby to pořád nebylo stejné
- nelze tuto techniku udržet dlouho, protistrana po 2–3 zopakováních ztrácí chuť pokračovat dál

2. Otevřené dveře

- použití při kritice – odkýváme kritiku s tím, že na ni může být něco pravdy, nebráníme se, nerozčilujeme
- tím otevřeme pomyslné dveře, do kterých měla v plánu protistrana narazit, a tím ji připravíme o náskok
- technika umožňuje přijímat kritiku klidně, kritikovi neposkytuje žádné posilnění, protože nereagujeme podrážděně či poníženě, jak očekává

3. Přijatelný kompromis

- dobrá technika pro patové situace, např. při zadrhnutí se u „obehrané gramofonové desky“
- tento kompromis by měl vyhovovat oběma stranám

Aktivita – práce s textem (K. Čapek)

Organizační formy a metody práce: Samostatná práce

Pomůcky: pracovní list s textem, tužka

Popis: Žáci dostanou text z románu *Válka s Mloky*. Nahlas přečte text učitel, aby každý žák měl možnost poslouchat. Učitel se snaží číst co nejvíce autoritativně, aby navodil správnou atmosféru. Po přečtení následuje reflexe pocitů jedním slovem, učitel slova píše na tabuli (Jak se cítíte po tomto proslovu?) Následně učitel vyzve žáky, aby ve svém textu zaškrtnuli místa, kde si myslí, že je porušena asertivita, kde se objevuje manipulace či agresivita. N závěr proběhne o výsledcích diskuse.

Cíl: Uvědomit si manipulativní a agresivní jednání v proslovech.

Časová dotace: 15 minut

K textu a aktivitě:

Text je vybrán z tématu české meziválečné prózy, konkrétně se jedná o ukázkou z díla Karla Čapka – *Válka s Mloky*. Je proto potřeba, aby toto dílo bylo už probráno a žáci věděli, o co se jedná. Úryvek je ze závěru knihy, kdy Mloci postupně začínají ovládat svět a Chief Salamander mluví v rádiovém vysílání k lidem. Jeho záměrem je přimět lidi, aby opustili pobřeží a podstoupili ho Mlokům, zároveň pro ně pracovali, protože Mloci jako vodní živočichové nemohou pracovat s ohněm, dále budou lidé dodávat třaskaviny, torpéda apod.

Chief Salamander je symbolem nástupu mločí totality a záhuby lidstva. Jako diktátor podle toho i jedná. V jeho projevu se tedy objevuje jak agrese, tak manipulace.

Příklady agrese a manipulace:

Chceme jenom, abyste vyklidili...

Litujeme lidských životů.

Uděláte-li to, vyhnete se politováníhodným nehodám – zastrasování

Potřebujeme jenom víc vody, víc břehů, víc mělčin pro svůj život.

Vy jste nás chtěli – pocit viny

Karel Čapek – Válka s Mloky (proslov Chiefa Salamandera)

K jedné hodině ráno (bylo to dvacátého listopadu) zachycovali radioamatéři ve větší části Evropy na svých radioaparátech silné poruchy, jako by pracovala nějaká nová, neobyčejně mocná vysílací stanice. (...) do toho táhlého, nekonečného šumění se najednou ozval strašný, skřehotavý hlas (...); a tento žabí hlas rozčileně volal:

„Hallo, hallo, hallo! Chief Salamander speaking. Hallo, Chief Salamander speaking. Stop all broadcasting, you men! Stop your broadcasting! Hallo, Chief Salamander speaking!“ Potom se jiný, podivně dutý hlas ptal: „Ready?“ „Ready.“ Nato bylo slyšet praskot, jako by se přepínalo vedení; a zase jiný nepřírozeně seškracený hlas volal: „Attention! Attention! Attention!“ „Hallo!“ „Now!“

A nyní se ozval chraptivý, unavený, ale přece jen velitelský hlas do nočního ticha. „Hallo, vy lidé! Tady Louisiana. Tady Kiangsu. Tady Senegambia. Litujeme lidských životů. Nechceme vám působit zbytečné ztráty. Chceme jenom, abyste vyklidili mořské břehy na místech, která vám předem označíme. Uděláte-li to, vyhnete se politováníhodným nehodám. Příště vám oznámíme nejméně čtrnáct dní předem, na kterém místě budeme rozšiřovat své moře. Dosud jsme konali jenom technické zkoušky. Vaše třaskaviny se osvědčily. Děkujeme vám.

Hallo, vy lidé! Zachovejte klid. Nemáme vůči vám nepřátelských úmyslů. Potřebujeme jenom víc vody, víc břehů, víc mělčin pro svůj život. Je nás příliš mnoho. Už pro nás není dost místa na vašich březích. Proto musíme odbourat vaše pevniny. Uděláme z nich samé zálivy a ostrovy. Tím se dá délka světových břehů zpětinasobit. Budeme stavět nové mělčiny. Nemůžeme žít v hlubokém moři. Budeme potřebovat vašich pevnin jako materiálu k zasypání hlubin. Nemáme proti vám nic, ale je nás příliš mnoho. Můžete se zatím odstěhovat do vnitrozemí. Můžete se uchýlit do hor. Hory se budou bourat až na konec.

Vy jste nás chtěli. Vy jste nás rozšířili po celém světě. Nyní nás máte. Chceme s vámi vyjít po dobrém. Budete nám dodávat ocel na naše vrtačky a krumpáče. Budete nám dodávat třaskaviny. Budete nám dodávat torpéda. Budete pro nás pracovat. Bez vás bychom nemohli odklidit staré pevniny. Hallo, vy lidé, Chief Salamander vám jménem všech Mloků světa nabízí spolupráci. Budete s námi pracovat na odbourání vašeho světa. Děkujeme vám.“

Aktivita – nácvik asertivní komunikace

Organizační formy a metody práce: diskusní metody, hraní rolí

Pomůcky: žádné, případně tabule pro zapsání situací

Popis: Žáci se rozdělí do skupin a navzájem si sdělí, jestli se někdy v poslední době dostali do situace, kdy se potřebovali prosadit, ale nepovedlo se jim to. Poté vyberou jednu, kterou sehrají. Jeden z nich bude zkoušet techniku obehnané gramofonové desky, druhý přijatelný kompromis. Po nácviku sehrají své scénky před třídou.

Závěrečná reflexe proběhne odpověďmi na otázku, jak jim bylo v hrané roli, co si z toho odnášejí.

Cíl: Procvičit si asertivní techniky na situacích, které pro žáky nedopadly dobře. Nyní budou vyřešeny podle jejich představ.

Časová dotace: S teoretickým úvodem 45 minut

Zdroje:

Čapek, Karel: *Válka s Mloky*. F. Borový, Praha 1939.

Hadrava, Rudolf: Zvládání námitek a jednání v obtížných situacích ve škole. On-line kurz, 2021.

Paulík, Karel: Psychologické základy lidské komunikace. Elektronický učební text, TU Ostrava 2007.

Remarque, Erich Maria: *Cesta zpátky*. Ikar, Praha 2005.

Remarque, Erich Maria: *Na západní frontě klid*. Ikar, Praha 2015.